

Keski-Suomen hyvinvointialueen toimielinrakenteen arviointi ja hallintosäännön muutokset 1.6.2025

Aluehallitus 11.02.2025
263/00.01.01.01/2025

Valmistelija toimialajohtaja Lasse Leppä, p. 050 599 9545, lakiasiaintohtaja Johanna Aalto, p. 050 434 6544 ja strategiaohtaja Anu Pihl p. 050 320 4896

Selostus asiasta

Taustaa

Keski-Suomen hyvinvointialueen ensimmäinen aluevaltuusto kokoontui ensimmäisen kerran 1.3.2022. Se hyväksyi tuolloin hallintosäännön 1. vaiheen, joka piti sisällään toimielinorganisaation osalta lakisäätöiset toimielimet ja niiden tehtävät. Muu toimielinrakenne hyväksyttiin hallintosäännön 5. vaiheessa 1.11.2022.

Aluehallitus antoi kokouksessaan 7.11.2023 toimeksiannon ”arvioida toimielinrakennetta loppuvuoden 2024 aikana seuraavaa valtuustokautta varten”. Toimielinrakenteen arviointi tehtiin toimeksiannon mukaisesti syksyllä 2024. Valmistuneen arvioinnin pohjalta luotiin keskustelun pohjaksi vaihtoehtoisia malleja toimielinrakenteeksi. Arviointiprosessi on kuvattu alla. Arviointiraportti on kokonaisuudessaan esityslistan oheismateriaalina.

Toimielinrakenteen arviointia ja valmistelua ohjaavat periaatteet

Keski-Suomen hyvinvointialueen toimielinrakenteen arviointia ja kehittämistä ovat ohjanneet seuraavat periaatteet:

- **Strategia:** Nykyisen toimielinrakenteen kehittämisen yhtenä periaatteena on ollut hyvinvointialueen strategia, jonka pohjalta on määritelty toimielinten tarkoitus ja tehtävät. Hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa, toimielinrakenteen lähtökohtana oli aloittaa maltillisesti harvemmillä toimielimillä, jotta toiminnan vaikuttavuutta voidaan arvioida ja tarvittaessa kehittää mallia kokemusten perusteella. Tämä periaate on toiminut myös arvioinnin pohjana sekä sitä samaa periaatetta on hyödynnetty toimielinrakenteen kehittämisen tukena.
- **Ihmislähtöisyys:** strategian mukaisesti ihmislähtöisyys toimii kantavana periaatteena kaikessa päätöksenteossa ja toiminnan suunnittelussa.
- **Vahva järjestäjä:** Toimielinten keskeinen tehtävä on ollut ja tulisi edelleen olla periaate vahvasta järjestäjästä, jonka toiminta perustuu ihmisten hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen sekä hyvinvointialueen strategiaan. Aluehallituksen tehtävää palveluiden järjestäjänä tuetaan myös toimielintyöskentelyllä, delegoimalla tehtäviä aluehallitukselta muille toimielimille.
- **Kumppanuus, osallisuus:** Toimielinrakenteen taustalla vaikuttavat keskeiset arvot, kuten kumppanuus ja osallisuus.
- **Integraatio:** Integraatioajattelu ohjaa yhteistyötä toimielinrakenteen sisällä. Toimielinrakenteen tulee tukea integraatiota ja torjua hallinnon siiloutumista.
- **Osallisuus ja edustuksellisuus:** Osallisuus ja edustuksellisuus

takaavat, että eri tahojen ääni tulee kuulluksi päätöksenteossa ja hallinnossa ja tukevat päätöksentekoa.

- **Tehokkuus ja resurssiviisaus:** Toimielinrakennetta arvioitaessa on huomioitu edellä kuvattujen periaatteiden lisäksi myös tehokkuuden näkökulma, käytettävissä olevaa henkilöstöresurssia sekä kustannusvaikuttavuuden jotka syntyvät myös tehokkaista prosesseista.
- **Hyvä hallintotapa:** Hyvän hallintotavan periaatteet ohjaavat toimielinrakenteen kehittämistä

Toimielinrakenteen tavoitteet

Toimielinrakenteen avulla pyritään seuraaviin tavoitteisiin:

- **Resurssiviisas tapa toimia muuttuneessa toimintaympäristössämme**
Tavoitteena on löytää toimielinrakenteen ja toimintamalleja, jotka mahdollistavat tehokkaan ja kestävästi resurssien käytön hyvinvointialueen muuttuvassa toimintaympäristössä. Tämä tarkoittaa rakenteiden ja prosessien kehittämistä siten, että ne tukevat tarkoituksenmukaista päätöksentekoa, vähentävät päällekkäisyyksiä ja edistävät palvelujen vaikuttavuutta.

- **Vahvistaa hyvän hallintotavan mukaisesti päätöksenteon luotettavuutta, läpinäkyvyyttä**

Hyvän hallintotavan mukaisesti päätöksenteon tulee olla avoimesti seurattavissa ja perustua selkeisiin ja läpinäkyviin prosesseihin. Rakenteiden kehittämisessä painotetaan vastuullisuutta, johdonmukaisuutta ja päätösten perusteluiden ymmärrettävyyttä.

- **Hajauttaa päätösvaltaa aluehallitukselta lautakunnille ja jaostoille ja tukea hyvinvointialueen palveluiden johtamista ja kehittämistä**

Toimielinrakenteen uudistamisen keskeinen periaate on päätösvallan tarkoituksenmukainen jakautuminen aluehallituksen, lautakuntien ja jaostojen kesken. Tämä tukee palveluiden kehittämistä ja johtamista eri tasoilla.

- **Vahvistaa integraatiota ja vahvan järjestäjän periaatteita**

Hyvinvointialueen rakenteiden tulee tukea palveluiden yhteensovittamista ja järjestäjän roolia, jotta palvelut muodostavat ihmislähtöisen ja yhtenäisen kokonaisuuden. Tämä edellyttää selkeitä vastuunjakoja, saumatonta yhteistyötä eri palvelualueiden välillä sekä strategista ohjausta.

- **Vahvistaa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia joustavin rakentein**

Toimielinrakenteen tulee mahdollistaa monipuoliset ja joustavat osallistumismallit, jotka tukevat asukkaiden, palvelunkäyttäjien ja muiden sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksia. Osallistamisen lisääminen vahvistaa luottamusta päätöksentekoon ja varmistaa, että eri näkökulmat tulevat huomioon päätöksenteossa.

Toimielinrakenteen arviointiprosessi

Arviointityötä ovat ohjanneet aluevaltuustoryhmien puheenjohtajat ja aluehallitus. Operatiivista työtä on ohjannut Keski-Suomen hyvinvointialueen johtoryhmä sekä hyvinvointialueen viranhaltijoista koostuva valmistelutyöryhmä. Arviointiprosessiin on osallistettu laajasti luottamushenkilöitä sähköisen kyselyn avulla, haastatteluin sekä työpajoin

syksyn 2024 aikana.

Arviointiprosessin alussa syyskuussa 2024 työ aloitettiin vertailemalla muiden hyvinvointialueiden toimielinrakenteita. Tämän lisäksi haastateltiin Keski-Suomen hyvinvointialueen toimielintyöskentelyssä keskeisesti mukana olevat 13 viranhaltijaa. Tämän jälkeen toimielinten varsinaisille jäsenille toteutettiin marraskuussa itsearviointi- ja toimielinrakenteen arviointiin liittyvä kysely sähköisesti. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty arviointiraportin laadinnassa. Kyselyn vastausprosentti oli noin 42 %. Vastaajia oli kaikista toimielimistä pois lukien aluevaltuusto ja aluehallitus, jotka toteuttivat oman toimielimensä osalta itsearvioinnin. Myöskään aluevaalilautakunta ei ollut kyselyssä mukana. Kyselyn tuloksia käsiteltiin ja täydennettiin marras-joulukuussa toimielinten työpajoissa, joissa työstiin kunkin toimielimen näkemystä toimielinrakenteesta. Joulukuussa järjestettiin lisäksi parihaastattelut toimielinten puheenjohtajille ja esittelijöille ja annettiin näin heille mahdollisuus syventää ja tarvittaessa täsmentää toimielimen näkemystä.

Arviointityön aineistonkeruuvaihe valmistui viimesen työpajan myötä 18.12.2024, jonka jälkeen materiaalista on muodostettu arviointiraportti. Arviointiraportti sisältää keskustelun pohjaksi valmistellut vaihtoehdot toimielinrakenteeksi. Vaihtoehtoja ja arvioinnin kokonaisuutta on käsitelty aluehallituksessa, muissa toimielimissä, aluevaltuustoryhmien puheenjohtajien sekä aluevaltuuston kanssa tammikuussa 2025. Kaikki aluevaltuustoryhmät ovat ottaneet kantaa toimielinrakenteeseen tammikuussa 2025.

Yhteenvetoa arvioinnista

Arviointiprosessissa on tarkasteltu paitsi toimielinrakenteen toimivuutta myös toimielinrakennetta suhteessa organisaation elinkaareen. Keski-Suomen hyvinvointialueen toiminta on alkanut vakiintua käynnistymisvaiheen verrattuna. Päätöksentekoprosessit sekä toimintatavat ovat selkeytyneet, joskin kaipaavat edelleenkin selkeyttämistä. Ensikertaisia asioita käsitellään enää harvoin ja monet prosessit ovat muuttuneet sujuvammiksi ja ennakoitavammiksi. Nykyinen toimielinrakenne on valittu, koska sen on arvioitu tukevan organisaation käynnistymisvaihetta parhaalla mahdollisella tavalla, luotaessa pohjaa uuden organisaation toiminnalle.

Arvioinnin perusteella toimielimet ovat toimineet hyvin, niiden ilmapiiri on ollut kehittämismyönteinen ja luottamushenkilöt ovat saaneet äänensä kuuluviin hyvin. Vakiintuneemmassa organisaationelinkaaren vaiheessa on kuitenkin perusteltua arvioida kriittisesti toimielinten työskentelyä kokonaisuutena, sen vaikutuksia ja vaikuttavuutta. Resurssien viisas käyttö sekä organisaation kehitysvaihe huomioiden on noussut esiin tarve tarkastella luottamushenkilöorganisaation tiivistämistä.

Jaostot

Arvioinnin perusteella jaostot ovat toimineet hyvin ja ne on koettu tarpeelliseksi toiminta-alueellaan ja henkilöstöjaostolle nähtiin mahdollisena delegoida päätösvaltaa aluehallitukselta. Toisaalta on nähty mahdollisena vaihtoehtona myös se, että henkilöstöjaoston ja sisäisen tarkastuksen jaoston tehtävät siirrettäisiin suoraan aluehallitukselle. Arvioinnin ja aluevaltuustoryhmien kannanottojen perusteella esitetään, että 1.6.2025 alkaen hyvinvointialueella olisi edelleen nykyrakenteen mukaisesti kolme jaostoa. Henkilöstöjaostolle delegoidaan päätösvaltaa aluehallitukselta.

Lautakunnat

Lautakuntien työskentely on koettu ilmapiiriltään hyväksi ja kehittämismyönteiseksi. On kuitenkin todettu, että päätösvaltan puuttuminen ja lautakuntien valmisteleva rooli on koettu jossain määrin haastavaksi. Hallintosäännön kirjauksiin on toivottu selkeämpää päätösvaltaa, joka selkeyttäisi lautakunnan roolia. Kolmen lautakunnan malli on aiheuttanut myös tilanteen, jossa asioiden käsittely siiloutuu ja on osin päällekkäistä erityisesti lasten, nuorten ja perheiden lautakunnan sekä työikäisten ja ikääntyneiden lautakunnan osalta. Tämän vuoksi esitetään, että 1.6.2025 alkaen lautakuntia olisi kaksi: turvallisuuslautakunta sekä hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta. Muutoksen yhteydessä lautakuntien tehtäviä ja päätösvaltaa lisätään hallintosäännön kirjauksiin.

Vaikuttamistoimielimet

Kaikki viisi vaikuttamistoimielintä tekivät toiminnan kehittämisen tueksi itsearvioinnin, joissa todettiin, että kunkin vaikuttamistoimielimen toiminta on koettu merkitykselliseksi ja ilmapiiriltään myönteiseksi.

Toimielinrakenteen arvioinnin aikana ei keskitytty lakisääteisiin vaikuttamistoimielimiin (vanhusneuvosto, vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto) vaan enemmänkin järjestöjen ja seurakuntien sekä palveluntuottajien vaikuttamistoimielimiin.

Molempien arvioinnissa nousi esille nykyisen hallinnollisesti muodollisen vaikuttamistoimielin-rakenteen rajaava vaikutus osallisuuteen. Todettiin, että molempien toimielinten jatkokehittäminen ja uudistaminen on tarpeellista, kuitenkin varmistaen, että toimijoille on olemassa hyvinvointialueen koolle kutsuma rakenteellinen vaikuttamiskanava.

Sekä järjestöille ja seurakunnille että palveluntuottajille otetaan käyttöön yhdessä hyvinvointialueen kanssa uudenlainen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia tukeva foorumi, joka kokoaa alueen eri toimijoita entistä laajemmin yhteen.

Arvioinnin aikana foorumin tavoitteeksi sanoitettiin, että foorumin kautta saataisiin entistä paremmin hyvinvointialueen eri puolilla toimivat, erikokoiset ja eri alojen toimijat yhteen. Sekä järjestöjen ja seurakuntien että palveluntuottajien toimijoita toimii hyvinvointialueella valtava määrä, joiden ääni halutaan saada kuuluviin mahdollisimman laajasti ja joille halutaan tarjota osallistumis- ja vaikuttamiskanava. Foorumi saa lopullisen muotonsa yhteiskehittämisen aikana. Perusperiaatteena kuitenkin todetaan, että

- foorumi on hyvinvointialueen koollekutsuma ja säännöllinen osallisuuden ja vaikuttamisen väylä.
- se luo itselleen toimintaperiaatteet, kuten lakisääteiset vaikuttamistoimielimetkin tekevät.
- se on vaikuttamiskanavan lisäksi myös avoin foorumi vuoropuhelulle toimijoille, hyvinvointialueen viranhaltijoille sekä hyvinvointialueen luottamushenkilöille.

Arviointityön aikana on noussut esiin, että järjestöjen rooli lakisääteisissä toimielimissä tukisi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä yhteistä vuoropuhelua vaikuttamistoimielinten sekä järjestöjen kesken jopa paremmin kuin erillisenä vaikuttamistoimielimenä, jonka vuoksi kolme kiinteää paikkaa on nähty perustelluksi esitykseksi. Edellä kuvatun foorumin lisäksi lakisääteisiin vaikuttamistoimielimiin varataan kolme paikkaa kuhunkin järjestöjen ja seurakuntien edustajille. Vaikuttamistoimielinten jäsenmäärästä ja valinnasta tehdään erilliset

päätökset kunkin vaikuttamistoimielimen toimintasäännön hyväksymisen yhteydessä. Hallintosäännön mukaisesti vaikuttamistoimielinten toimintasäännöstä päättää aluehallitus.

Toimielinten jäsenmäärät

Jaostojen jäsenmäärää esitetään pienennettäväksi seitsemästä viiteen. Henkilöstöjaoston ja sisäisen tarkastuksen jaoston jäsenet olisivat aluehallituksen jäseniä tai varajäseniä.

Nuorisovaltuuston jäsenmäärä noudattaisi samoja periaatteita kuin vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston jäsenmäärä, eli jäsenmäärä olisi jatkossa yksi edustaja per kunta, nykyisen kahden sijaan. Nuorisovaltuuston jäsenmäärästä päätetään toimintasäännössä, jonka hyväksyy hallintosäännön mukaan aluehallitus.

Luottamushenkilöpalkkiot

Arvioinnissa vertailtiin muiden hyvinvointialueiden kokouspalkkioita. Vertailun perusteella Keski-Suomen hyvinvointialueen luottamushenkilöpalkkiot ovat matalat. Olemassa olevat kokouspalkkiot ja vuosipalkkiot esitetään pidettävän ennallaan.

Keski-Suomen hyvinvointialueelta puuttuu kokonaan yleisesti käytössä oleva valtuustoryhmien puheenjohtajien vuosipalkkio. Valtuustoryhmän puheenjohtajan vuosipalkkio esitetään lisättäväksi hallintosääntöön. Vuosipalkkion määrä olisi 100 euroa/valtuutettu/vuosi.

Yhteenveto esitettävistä muutoksista 1.6.2025 alkaen

1. Keski-Suomen hyvinvointialueella on kaksi lautakuntaa nykyisen kolmen sijaan: hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta sekä turvallisuuslautakunta
2. Keski-Suomen hyvinvointialueella toimii kolme lakisääteistä vaikuttamistoimielintä: nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Ei-lakisääteisten vaikuttamistoimielimet korvataan vapaamuotoisemmalla foorumilla
3. Keski-Suomen hyvinvointialueella toimii nykyrakenteen mukaisesti jatkossakin kolme jaostoa: henkilöstöjaosto, sisäisen tarkastuksen jaosto sekä yksilöasiainjaosto
4. Nuorisovaltuuston jäsenmäärä muutetaan vastaamaan muiden vaikuttamistoimielinten jäsenmäärää seuraavan toimikauden alkaessa 15.9.2025 siten, että nuorisovaltuustossa yksi edustaja kuntaa kohden
5. Lakisääteisiin vaikuttamistoimielimiin varataan kuhunkin kolme paikkaa järjestöille ja seurakunnille
6. Jaostojen jäsenmäärä muutetaan 1.6.2025 alkaen viiteen henkilöön nykyisen seitsemän sijaan. Henkilöstöjaoston ja sisäisen tarkastuksen jaostojen jäsenet ovat aluehallituksen jäseniä tai varajäseniä. Yksilöasiainjaoston jäseniksi voidaan valita myös muita henkilöitä.
7. Luottamushenkilöille maksettavat kokouspalkkiot, vuosipalkkiot ja aluehallituksen puheenjohtajan osa-aikaisuutta koskevat määräykset säilytetään ennallaan. Hallintosääntöön lisätään aluevaltuustoryhmien puheenjohtajien vuosipalkkiomalli 100 euroa/valtuutettu/vuosi.

Toimielinrakenteeseen tehtävillä muutoksilla arvioidaan saavutettavan noin 70.000 euron välitön vuotuinen säästö kokouskustannuksista sekä luottamushenkilöpalkkioista.

Hallintosääntöön tehdään edellä kuvattuja muutoksia vastaavat muutokset

pykälissä 12 §, 13 §, 14§, 17§, 18 §, 29 §, 178 §, jotka ovat voimassa 1.6.2025 alkaen.

Toimivalta

hallintosääntö 16 §

Esittelijä

Hyvinvointialuejohtaja Tollet Jan

Päätösehdotus

Aluehallitus päättää esittää aluevaltuustolle hyväksyttäväksi uuden toimielinrakenteen ja sitä vastaavat hallintosäännön muutokset 1.6.2025 alkaen.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Päätös